

УДК 37.014

**ОСНОВНІ БОГОСЛОВСЬКІ АСПЕКТИ
ПРАЦІ ПРОХАНОВА І. С.
КРАТКОЕ УЧЕНИЕ О ПРОПОВЕДИ»****BASIC THEOLOGICAL ASPECTS
OF LABOR PROKHANOVA I. S.
«A SHORT TEACHING OF SERMON»****Марюхно Н. М.,**старший викладач, ВДНЗ «Таврійський
християнський інститут» (Херсон, Україна),
e-mail: n-maryukhno10@ukr.net**Mariukhno N. M.,**senior lecturer, Tavrichesky Christian Institute
(Kherson, Ukraine), e-mail: n-maryukhno10@ukr.net

Досліджено богословські погляди видатного богослова Проханова І. С. на проповідь та проповідника Слова Божого. На основі аналізу його роботи «Краткое учение о проповеди» проаналізовано сутність призначення проповіді Слова Божого та розкрито зміст основних якостей, якими повинен володіти проповідник Євангелія. Окреслено, з яких частин має складатися проповідь та на які види поділятися. Встановлено, які саме зовнішні та внутрішні якості проповідника можуть впливати на зміст його проповіді і які з них слід уникати. Кожен аспект вчення викликає інтерес та дає змогу оцінити практичну значущість поглядів богослова для сьогодення.

Ключові слова: Євангеліє, проповідник, проповідь, призивна проповідь, виховна проповідь, повчальна проповідь, призивно-повчальна проповідь, ідеальна проповідь, євангельська проповідь, церква.

The theological views of the prominent theologian Prokhanov I. S. on the preaching and preacher of the Word of God are researched. On the basis of the analysis of his work, «Brief Sermon on Sermon», the essence of the purpose of preaching the Word of God is analyzed and the content of the basic qualities that the preacher of the Gospel must possess is revealed. It is outlined which parts should be the sermon and what kinds to share. It is established which external and internal qualities of a preacher can influence the content of his sermon and which of them should be avoided. Each aspect of the doctrine is of interest and allows us to assess the practical significance of the views of the theologian for the present.

Keywords: Gospel, preacher, preaching, vocal preaching, educational preaching, instructive sermon, vocabulary preaching, perfect preaching, gospel preaching, church.

Історія баптизму являє собою приклад впевненості в тому, що ніщо не може завадити встати на шлях до духовного пробудження народу через звіщення Євангелія. Весь шлях релігійного руху постійно супроводжувався періодами заборон і гонінь на служителів за проповідування Слова Божого та розповсюдження Священного Писання. Чимало послідовників Христа пройшли складні випробування аби істинне Слово Євангелія проповідувалося задля спасіння грішної душі людини. Але, не дивлячись на супротив влади заборонити або обмежити вивчення Біблії, нав'язуючи свою єдино правильну позицію, баптистський рух зміг закласти основний фундамент по вивченню та розповсюдженню Слова Божого.

Варто зазначити, що основоположним принципом баптистського вчення є те, що Біблія являє собою головний авторитет у питаннях віри і практики християнського життя [1, с. 13].

Учнем Христа, для якого звіщення Євангелія стало основним сенсом життя, варто назвати видатного богослова, релігійного діяча, реформатора та проповідника Слова Божого Проханова

Івана Степановича (1869–1935), який все своє життя присвятив руху духовної Реформації в Росії та проповідуванню Євангелія, переживши переслідування з боку влади та два тюремні ув'язнення. Глибока віра у необхідність і можливість духовного піднесення народу свідчать про його любов до Бога та Священного Писання, в істинності якого він був упевнений. Він розумів, що без внутрішнього перетворення людини неможливо розвивати суспільство, а щоб таке суспільство розвивалось правильно, його треба засновувати на євангелічних засадах.

Саме оптимізм віри наповнював Проханова І. С. бажанням присвятити все життя Христу. Основним девізом його служіння та діяльності стали слова: «Життя для Христа!» [2, с. 48]. Тому не випадково, що серед багатьох сфер діяльності, в яких плідно реалізував свої богословські ідеї Проханов І. С., найпотужнішою є саме проповідницька діяльність. Своім ідеалом він вважав Апостола Павла та бажав стати таким же відданим трудівником на ниві Божій [2, с. 52]. У подальшому так і сталось. Його проповіді лунали в церквах на зібраннях та спричиняли духовне піднесення серед прихожан. Слово, що лунало з його вуст, носило поновлювальну, лікувальну дію в духовному бутті народу, що надавало всім присутнім впевненості у прийдешньому дні.

Тема сутності та призначення проповіді, її складових має важливе значення для розвитку церкви та зросту чисельності віруючих та прихожан. Не менш значимим є питання характеру проповідника. Ця тематика розкрита у роботах таких богословів та проповідників, як Ч. Сперджен [11], Дж. Стотт [7], Бр. Чапелл [10], С. Оліотт [13], Дж. Пайпер [14] та ін. Дослідник Попов В. А. [8] аналізує та розкриває те, яким проповідником був безпосередньо сам Проханов І. С. Проте, праця «Краткое учение о проповеди» залишається не дослідженою і потребує аналізу.

Метою статті є спроба вперше розглянути та проаналізувати основні богословські аспекти вчення Проханова І. С. про проповідь.

Одним із чинників становлення Проханова І. С. як богослова та проповідника стала отримана ним богословська освіта. Спочатку він навчався на інженера у Технологічному інституті Санкт-Петербурга. А згодом, під загрозою арешту за свою релігійну діяльність, виїхав за кордон. Цей період життя релігійного діяча характеризується тим, що за цей час він отримав богословську освіту. Саме під час перебування за межами своєї країни сформувався його світогляд та бажання присвятити своє життя євангелізації. Навчався Баптистському коледжі у Бристолі, у «Новому коледжі» конгрегационалістів у Лондоні. Перебуваючи в Німеччині, він слухав у Берлінському університеті професора А. Гарнака, О. Пфнейдерера та інших богословів того часу. Приїхавши до Франції, відвідував лекції на протестантському факультеті Паризького університету. Всі отримані теологічні знання він намагався сприйняти та засвоїти. Окрім лекцій у цих країнах, відвідував християнські

конференції та громади [3, с. 38]. Таким чином, період перебування за кордоном сприяв тому, що Проханов отримав ґрунтовну богословську освіту, яку передавали відомі богослови того часу та остаточно сформував свою богословську позицію.

Маючи знання та непереборне бажання звіщати Євангеліє, Іван Степанович почав говорити різноманітні проповіді та читати богословські лекції. Завдяки роботі Слова Божого в його серці, він навчився вміщати всіх послідовників Христа, що для служителя є неоціненним скарбом. Скільки любові та терпіння знадобилося Івану Степановичу для того, щоб здолати спротив духовно обмежених людей. «Будь-хто, навіть той, що йде проти вас, бажає добра справі. Такий погляд на інших допоможе вам з терпінням та великодушністю відноситись до противників і виробляти більш здорові рішення у відповідь на критику», – радив Проханов І. С. усім служителям [4, с. 53]. Апостол Павло у своєму посланні до Филип'ян пише наступне: «Деякі, правда, через заздрість і наперекір проповідують Христа, а інші – з доброї волі; деякі – з любові, знаючи, що я поставлений на захист Євангелія; але інші проповідують Христа через суперництво й не щиро, думаючи, що додадуть тягара до моїх кайданів. Але що до того? Якби не проповідували Христа, я й тому радію і буду радіти. Бо знаю, що це вийде на моє спасіння» (Фил. 1:15–19). Тому варто зазначити, що богослову своєму прагненні нести Євангеліє та звіщати істину, навчився подібно до Павла дивитись на Христа та радіти, що Слово Боже проповідується.

Як служитель церкви та проповідник Проханов І. С. велике значення надавав саме проповіді. Велику увагу він приділяв її структурі, формі та наповненості. У своїй праці богослов розкриває сутність поняття «проповідь» та пояснює, яким повинен бути проповідник та його проповідь, щоб церква була «здорова» у всіх сферах її діяльності, акцентуючи увагу на прикладах проповідей таких служителів, як Ч. Сперджен та Ф. Б. Майер.

Для виокремлення богословських аспектів Проханівської праці скористаємось власне богословським тлумаченням терміну «проповідь». У розумінні Івана Степановича проповідь є слово Боже, яке передається вустами людини, що має за мету заклик невірних грішників до віри та покаяння, ствердження віруючих у вірі та чесноті, а також роз'яснює вчення Христа [5]. В іншому джерелі термін проповідь – це промова релігійно-настановчого змісту, що виголошується священнослужителями в храмі під час богослужіння [6, с. 262]. Ще в одному джерелі вказується на те, що є різноманітні форми проповіді, в основі кожної з яких стоїть завдання повідати головні істини християнської віри, пояснити їх віруючим, укріпити слухаючих у чеснотах [7, с. 396]. Таке поняття вбачається більш доцільним, адже проповідь не може носити суто релігійно-настановчий зміст. Правильніше тоді вказувати це як один з аспектів даного терміну. Також, у загальному розумінні даного терміну, слід

говорити про те, що проповідь Слова Божого не має обмежуватись тільки рамками богослужіння. Ісус Христос вчив на тому місці, де перебував. Проповіді.

Одним з основних аспектів вчення Проханова є поділ богословом проповідей на чотири основні види, а саме: призивна – головна мета якої полягає у заклику невірних та грішників до віри та покаяння; призивно-повчальна – заклик до невірних і повчання до віруючих; виховна – ствердження віруючих у справах віри; повчальна проповідь, що характеризується роз'ясненням для віруючих відомих частин Священного Писання або питання, що засновані на них [5]. За твердженням Попова В. А., безпосередньо сам Проханов був проповідником універсальним. Він не дотримувався вузької спеціалізації в якомусь певному виді проповіді, тому що Божий дар в Івана Степановича однаково сильно проявлявся у всіх жанрах проповідницького мистецтва, бо чим більше страждань та скорбот зустрічається на земному шляху проповідника, тим більше вогню життя та значущості в його проповіді [8, с. 100].

Тим не менш, найбільш значущою та ідеальною, на думку Проханова І. С., є проповідь Ісуса Христа. Це той першопочатковий взірць, на який треба звертати увагу. Його проповіді були прості, тому будь-хто міг їх розуміти. Ісус говорив з великим натхненням, так що його вороги дивувались силі, з якою він проповідував. Говорив стисло і коротко, але зрозуміло. У його промові не було жодного зайвого слова. Але при цьому проповідь була настільки безмірно глибока, що дослідники й досі не мають одностайності в тлумаченні його проповідей [5].

Проханов І. С. відмічає, що у проповідях Ісуса Христа можна помітити різноманітність способів викладу. Інколи, він говорив у вигляді суджень без притч та прикладів. Але зазвичай проповідував притчами та прикладами з життя. При цьому Христос розвивав одну й ту саму велику істину про любов Божу до людей і про Царство Боже, а основну мету вбачав у тому, щоб знайти та спасти загибле [5]. Британський теолог Дж. Стотттеж дотримується думки, що в проповідницькій діяльності все має бути сфокусовано на одному завданні – «передати Благі звістки». Також неможливо не погодитись з його думкою про те, що проповідники не повинні нічого винаходити, так як їм все дано [9, с. 149].

Також богослов констатує, що Ісус Христос дивним чином у проповіді поєднував глибоку смиренність та величну владність. Проте, в його промовах відчувався Той, Хто має владу. Головним є те, що проповідь Христа завжди спиралась на Слово Боже, на Біблію. Він знав серця тих, до кого ця проповідь була адресована. Тому Проханов вважав, що проповідник, який отримав би дар проповідувати, міг би так само бути таким великим, як Христос [5]. З цією думкою богослова навряд чи можна погодитись, оскільки Ісус Христос не просто мав дар проповідника, а в Ньому була сила, велич та могутність самого

Господа. Аргументованості даній позиції надає усвідомлення гріховної природи людини, яка неспроможна повністю досягти розуміння ідеальної проповіді. Таку проповідь міг говорити тільки Ісус Христос, бо лише Він не знав природи гріха, а звіщати Євангеліє навчився від самого Бога. Його серце повністю було наповнено любов'ю до людей і ніякі життєві ситуації та обставини не могли позбавити Ісуса цього відчуття любові до Свого творіння.

Крім того, проповідник виділяє євангельську проповідь. На його думку, саме така проповідь передає дух та сутність євангельського Христового вчення. Даний вид проповіді повинен включати в себе елемент особистого досвіду проповідника, досвіду навернення і духовного відродження. Він був переконаний у тому, що відсутність у проповіді елементу особистого досвіду, перетворює її в суху лекцію, бо головною метою є, насамперед, спасіння людських душ. Без заклику до спасіння проповідь позбавлена «доброї звістки» і тому перестає бути євангельською [4]. Подібно до цієї характеристики євангельської проповіді висловлюється Попов В. А., який стверджує, що «євангельська проповідь – це спасаюча мотузка, що подана потопаючому грішнику Божественною рукою» [8, с. 98].

Наступним важливим аспектом роботи є чіткий поділ проповіді на три частини: вступ, виклад, висновок. На його переконання, ціллю вступу є зацікавлення слухачів самою темою проповіді та розуміння її головного предмета. Він вважав, що матеріал для вступу в проповідь краще за все брати з Біблії і саме з тих віршів, що будуть основою вибраного тексту проповіді або ж з паралельних місць Священного Писання. В залежності від виду самої проповіді можна додавати роз'яснення з географії та історії, щоб викликати в розумі слухаючих певні асоціації та уявлення. Але при цьому Проханов застерігає проповідника від того, щоб вступ в основну проповідь не перевищував 5 хвилин. Вступ має бути коротким, стислим та зрозумілим [5]. Б. Чапелл у своїй книзі «Проповедь, в центре которой Христос», більш широко розкриває сутність вступу, поділяючи вступну частину проповіді на різні види та вказує на конкретні застереження, які треба взяти до уваги проповіднику при вступному слові [10, с. 376–384].

Натомість при викладі основного матеріалу проповіді треба дотримуватись плану, щоб не відійти від головної теми. Перш за все, має бути висловлена головна ідея, а потім вже її роз'яснення. Основну частину проповіді треба ділити на підпункти, ставлячи при цьому запитання [5].

І насамкінець особливу увагу проповідник приділяє заключній частині проповіді. На його переконання, якщо неправильно сформулювати висновок та не зробити акцент на самій темі, яка була розкрита, все сказане можна звести нанівець та зіпсувати враження від усієї проповіді. Заключна частина має бути стислою, без повторень, але з обов'язковим наголошенням на практичному застосуванні з призивом до виконання головної

суті проповіді. Для прикладу Проханов І. С. наводить свою проповідь під назвою «Иисус как Спаситель» та Ч. Сперджену «Кричащий нищий», які в повній мірі розкривають те, з яких компонентів має складатись проповідь та як правильно донести до слухача її головну ідею [5].

На думку Б. Чапелла, якраз саме заключна частина є своєрідною верхівкою проповіді, яку більш за все запам'ятовують слухачі, а всі інші складові слугують підготовкою до її кульмінаційної частини. Так само, як і у вступі, він ставить акцент на різних видах та способах завершення проповіді, а також дає поради, як уникнути помилок в заключній частині, щоб посіяне Слово принесло духовний плід [10, с. 396–402]. Отже, всі три складові проповіді є важливими. Кожна з них доповнює одна одну і має на меті певну ціль, за допомогою якої розкривається суть питання та доноситься істинне Слово.

Проханов І. С. чітко відрізняв проповідь від бесіди та лекції. Він не ставив проповідь Слова Божого на один рівень з простою повчальною бесідою, а вважав, що вона є могутнім потоком благодаті Божої, яка очищає та оживляє душу людини. Тому що Слово Боже живе та діяльне, гостріше від усякого меча двосічного, воно проходить до поділу душі й духа, суглобів та мізків і здатне судити думки та наміри серця (*Євр. 4:12*).

Аргументуючи важливість значення та наповнюваності проповіді, Іван Степанович акцентує особливу увагу на такому важливому аспекті як характер проповідника, його внутрішні та зовнішні якості. І це недаремно, адже описані ним пороки людського тіла та душі, якщо їх не змінювати, можуть негативно впливати на служителя, а надто і на саму проповідь. Тому на його переконання, якщо проповідник не виховує своє внутрішнє «Я», не вміє боротися з лінощами та спокусами, мало докладає зусиль на шляху до самовдосконалення відповідно до вимог Слова Божого, то й проповіді такого служителя будуть поверхневі та позбавлені істинного призначення.

Іван Степанович зазначав, що проповідником, благовісником та вчителем, у сенсі служителя церкви, не кожен може бути, а тільки той, хто відповідає вимогам Слова Божого. Апостол Яків вказував на те, щоб не багато хто ставали вчителями, знаючи, що ми піддаємося на ще більший осуд (*Як. 3:1*). Тому проповідь повинна бути невіддільною від способу життя проповідника. Проповідник, який не живе за Євангелієм, підриває висоту християнського вчення і стає безсилим у своєму служінні [8, с. 100]. Таким чином, дотримання заповідей та настанов Божих дає можливість проповіднику зрештувати служіння згідно з Священним Писанням та приймати мудрі і розумні рішення.

Характеризуючи особистість проповідника богослов вважає, що той хто має проповідувати прощення гріхів у Христі, повинен сам покаятись та отримати особисту впевненість у прощенні своїх гріхів. У різних людей навернення до Христа відбувається по-різному, але кожен проповідник

неодмінно повинен його пережити. Також він акцентує увагу на тому, що проповідник повинен мати непохитні докази того, що він покликаний Богом на своє служіння. Суть покликання полягає в ясного непереборному потягу до проповідання Слова Божого, а також у наявності особливого дару до цього. Але Проханов тут же наводить приклад, коли відомими проповідниками ставали люди, які ніби не мали покликання до цього. Так, наприклад, Мойсей не тільки не мав бажання, але й чинив опір призначенню його посланником Господнім. М. Лютер теж спочатку не мав бажання проповідувати, бо він жив в постійному пошуку себе і не міг відповісти на багато питань, які його хвилювали. Тільки знайомство з істинним Словом Божим – Біблією дало йому можливість знайти правильні відповіді на питання, що його турбували. Він відкрив для себе істину та позбувся сумнівів [11, с. 49]. В обох випадках їм був притаманний дар, який характеризувався здатністю впливати на серця людей, але в них не було бажання проповідувати до того часу, доки Бог їх не покликав і не усунув всі перепони до цього [5]. Отже, кожен проповідник має дійсно отримати Духа Святого при покаянні та жити достойно Євангелія. Інакше, без керівництва Духа Святого, вчення такого проповідника буде позбавлене істини.

Окрім навернення та покликання проповідника Іван Степанович наголошує на обов'язковому знанні Біблії та відповідному християнському житті згідно Слова Божого. Знання на пам'ять текстів Священного Писання має велике значення для проповідника, бо надає його проповіді особливу силу. Він зазначав, що якщо проповідник не читає Біблію, а використовує її для того, щоб перевірити відомий текст Писання, необхідний для проповіді, то в такому випадку у таких проповідників немає особистого духовного життя. А про істинне християнське життя можна говорити тоді, коли Слово Боже, що проповідується, узгоджується з повсякденним життям [5]. Таким чином, Священне Писання для проповідника має бути своєрідним маяком, який вказує правильний шлях та світло якого світить, не дивлячись на жодні негаразди.

Далі богослов вказує на пороки, що притаманні багатьом проповідникам. Це, насамперед, духовні лінощі, честолюбство, пристрасть, малодушність, страх, понурий вигляд, непривітність, жадібність, користолубство і недостатність молитви [5]. Тому слід поділяти думку Проханова І. С. з приводу того, що всі ці негативні внутрішні якості, на яких він акцентує свою увагу, присутні у когось в меншій, а у когось в більшій мірі. Багато хто, стаючи проповідником, вже несвідомо починає переважати над іншими, тим самим звеличуючи свою особистість. Цей факт породжує думки про себе, а не про інших, тим самим потребує більшої уваги до себе.

Так, у липні 1924 року в переповненій навчальній аудиторії Проханов застерігав своїх юних побратимів, які присвятили себе на служіння Господу, від самовихвалання, милування собою та своїми здобутками: «Є проповідники, які

створюють штучний шум навколо себе, вдаючись до реклами. Найбільш плідна діяльність – це діяльність, яка звершується в тиші молитви та смиренності. Під час реклами перебільшене слово йде попереду діла. Нехай діло йде попереду, а за ним прийде слово, але нехай це слово буде не про наші доблесні здобутки, а про Славу Божу» [8, с. 96]. Отже, акцентуючи увагу на Слові Божому, Проханов достатньо переконливо вказав на те, що тільки істинне Євангеліє здатне змінювати серця людей, боротися з пороками, змінювати життя та укріплятися у вірі.

Проте, боротися з пороками можливо завдяки молитві. Вона є першим засобом для несення будь-якого служіння на ниві Божій, в тому числі проповіді Євангелія. Такої ж думки дотримувався і англійський проповідник та богослов Ч. Сперджен. У своєму збірнику лекцій «Добрыє советы проповідникам Євангелія» він зазначив, що проповідник повинен постійно молитись, спрямовуючи свій погляд у небо та завжди мати її у своїй душі. А проповідник, який не молиться старанно за своє діло не більш як пустий, зухвалий і пихатий чоловік, який не розуміє свого покликання. Якщо молитви недостатньо, виникає гордість, яка спонукає вважати, що повчання без сприяння Святого Духа може мати силу змушувати людей каятися у своїх гріхах і звертатися до Бога [12, с. 54]. Джон Пайпер, американський богослов та пастор, стверджує: «Ми покликані до служіння Словом і молитвою, тому що без молитви Бог, Якого ми так прагнемо пізнати, вивчаючи Писання, залишиться для нас Богом, Який не викликає у нас ні страху, ні натхнення» [13, с. 60]. Отже, молитва, як інструмент спілкування з Господом, є одним із головних критеріїв успішного служителя та проповідника. Ідеальним взірцем плодovitого служіння та дієвої молитви є Ісус Христос, який знаходячись на Землі, мав непереборне бажання спілкування із Своїм Отцем. Молитва є невидимою, духовною силою, яка допомагає зростати проповіднику у служінні та нести Благу звістку під Божим керівництвом.

На протиположності внутрішнім порокам проповідників, Проханов дає аналіз зовнішнім якостям. Перш за все, він виділяє таку якість як дар слова. У його розумінні, дар слова – це здатність послідовно та чітко висловлювати свої думки. Вищий дар слова – красномовство, що дає можливість висловлювати свої думки красиво та витончено. Однак таке красномовство може бути небезпечним, оскільки лише саме вміння красиво висловлюватися може призвести до втрати істинного призначення Слова. Він був впевнений у тому, що головне в проповіді – її сила, що спонукає до спасіння, а не красиві слова. Краще, щоб проповідь була простою, але виразною, без довгих та незрозумілих слів. Він впевнений, що треба наслідувати та відтворювати біблійну мову, яка ідеально поєднує стислість та ясність мови [5]. У своїй книзі «Ісус – нескучний проповідник» С. Оліот теж дотримується думки, що головна ціль проповіді – бути зрозумілою, без використання складної мови, застосування

якої можливо в будь-яких інших випадках, але тільки не в проповіді. Він переконаний, що проповідники, які не користуються у своїх проповідях простими, звичайними словами, не служать так, як служить їм Господь [14, с. 17–18]. Сам проповідник дотримувався всіх цих правил, більш того у його проповідях слухачі не помічали повторень. Він стверджував: «Проповідник завжди може мати достатньо духовного матеріалу, щоб не повторюватись. При правильному відношенні до справи проповідник може проповідувати на один і той самий текст двадцять разів, знаходячи кожен раз нові судження. Я дійшов висновку, що у людини, яка проповідує Христа, ніколи не висчерпуються думки [8, с. 99–100].»

Проханов також звертає увагу на логічність та послідовність викладу матеріалу проповіді та ставить акцент на голосі проповідника, який може безосередньо впливати на позитивне або негативне сприйняття істин, які несе у собі проповідь [5]. Таким чином, не дотримання логічності та послідовності викладеної думки призводить до порушення структури проповіді та не дозволяє зробити правильний висновок з теми, що проповідується. Так само і голос проповідника, в залежності від того чи монотонний він або, навпаки, занадто емоційний, може викликати суперечливі відчуття у слухача щодо отриманої інформації.

У відношенні до одягу та їжі, богослов наголошує на тому, що треба ухилятися будь-якого надлишку та не впадати у крайнощі. Крім того, проповідник має подавати приклад чистоти не тільки духовної, але й тілесної [5]. Тут варто звернути увагу на думку відомого пастора та проповідника Б. Чапелла, який глибоко переконаний в тому, що поведінка та одяг проповідника впливають на сповіщення ним Євангелія. Він зазначає, що наш одяг – це один з культурних знаків, за допомогою яких ми говоримо про це нашим слухачам. Ми спричиняємо шкоду ділу Євангелія, якщо манера, в якій ми сповіщаємо Слово Боже, знеславлює Бога або заважає слухачам сприймати це Слово [10, с. 517]. Тож, беззаперечним є той факт, що для того, аби стати проповідником, необхідно приділяти значну увагу вихованню своїх внутрішніх якостей та уважно спостерігати за зовнішніми, адже всі складові портрета проповідника є важливими, оскільки грають важливу роль у становленні служителя та проповідника Слова Божого.

Отже, вчення Проханова може цілком справедливо стати своєрідною інструкцією для проповідника церкви, адже містить всі необхідні богословські аспекти. Важливою умовою для проповідника повинно бути розуміння свого покликання зв'язати Євангеліє та мати впевненість у прощенні своїх гріхів, повсякчас досліджувати Священне Писання і жити християнським життям згідно Слова Божого. Цілком зрозумілим є те, що для наповнення слухаючих духовними істинами, проповідник має сам постійно духовно зростати. Неможливо донести Слово до людських сердець, не приділяючи достатньої уваги вивченню

Священного Писання. При цьому невід'ємною частиною повинна виступати саме молитва та сила Духа Святого, яка відкриває істину та нашою силою на певні думки проповідника, оскільки тільки істина спасає людину. Істина – це Господь Ісус Христос.

Щодо самої проповіді, то варто дотримуватись її поділу на три частини: вступ, виклад та висновок. Основними видами проповіді є: призивна; призивно-повчальна; виховна та повчальна. Слід виокремити також такі види як ідеальна та євангельська проповідь. Не менш важливим аспектом є внутрішні та зовнішні якості проповідника, над якими треба постійно працювати, вдосконалюючи їх.

Дана тематика потребує подальшого дослідження та аналізу, адже проблема рівня духовності народу залишається актуальною та потребує змін. На шляху продовження побудови громадянського суспільства на принципах свободи, громадянського духовного збагачення населення є ключовим аспектом. Втілення християнських цінностей в усі сфери розвитку суспільства та чітке усвідомлення людиною сенсу свого життя дасть можливість «оздоровити» громаду. Нині суспільство потребує духовно зрілого громадянина.

Список використаних джерел

1. 'История баптизма: Сборник. Вып.1.', 1996, *Одесская Богословская Семинария; сост.и предисл. С. В. Санников*, Одесса: ОБС, «Богомыслие», 496 с.
2. 'И. С. Проханов. В котле России', 1993, М.: «Протестант», 256 с.
3. 'Журнал Евангельских христиан – баптистов «Гость»', 2014, 1–2 (64–65).
4. 'Братский вестник, вып.6, издание ВСЕХБ', 1989, М.
5. 'И. С. Проханов. Краткое учение о проповеди' [online] Доступно: <http://www.blagovestnik.org/books/00107.htm>
6. 'Релігієзнавчий словник', 1996, *За ред. професорів А. Колодного і Б. Лобовика, К.: Четверта хвиля*, 392 с.: укр. мова.
7. 'Словарь религий: иудаизм, христианство, ислам', 2008, *Под ред. В. Зюбера, Ж. Потэна / Пер. с франц. Е. А. Терюковой, под ред. М. М. Шахнович, Т. В. Чумаковой*, СПб.: Питер, 656 с.
8. Попов, В.А., 1996. 'И. С. Проханов. Страницы жизни', СПб.: Христианское общество «Библия для всех», 201 с.
9. Стотт, Джон, 2006. 'Я верю в проповедь: Пер. с англ.', СПб.: Мирт, 395 с.
10. Брайан, Чапелл, 2006. 'Проповедь, в центре которой Христос', *Издание ООБФ «Содействие»*, Одесса, Украина, 600 с.
11. Сирил, Дейви, 1960. 'Восставший монах «Христианское просвещение»'.
12. Сперджен, ЧГ. 'Добрые советы проповедникам Евангелия «Свет на Востоке»', 207 с.
13. Пайпер, Джон, 2004. 'Величие Бога в проповеди: Пер. с англ.', СПб.: Мирт, 124 с.
14. Олиотт, С., 2008. 'Иисус – нескучный проповедник: Как научиться проповедовать, как Иисус', *Пер. с англ. А. В. Вязовской*, Мн.: МФЦП, 112 с.

References

1. 'Istorija baptizma: Sbornik. Vyp.1. (History of Baptism: Collection. Issue 1.)', 1996, *Odesskaja Bogoslovskaja Seminarija; sost.i predisl. S. V. Sannikov*, Odessa: OBS, «Bogomyслиe», 496 s.
2. 'I. S. Prohanov. V kotle Rossii (I. S. Prokhanov. In the boiler of Russia)', 1993, М.: «Protestant», 256 s.
3. 'Zhurnal Evangel'skih hristian – baptistov «Gost'» (Journal of Evangelical Christians – Baptists «Guest»)', 2014, 1–2 (64–65).
4. 'Bratskij vestnik, vyp.6, izdanie VSEHB (Bratskiy Vestnik, vol.6)', 1989, М.

5. 'I. S. Prohanov. Kratkoe uchenie o pro povedi (I. S. Prokhanov. Brief doctrine of about lead)'. [online] Dostupno: <http://www.blagovestnik.org/books/00107.htm>

6. 'Religijeznavchij slovnyk (Religious dictionary)', 1996, *Za red. profesoriv A. Kolodnogo i B. Lobovyka*, K.: *Chetverta hvylja*, 392 s.: ukr. mova.

7. 'Slovar' religij: iudaizm, hristianstvo, islam (Dictionary of Religions: Judaism, Christianity, Islam)', 2008, *Pod red. V. Zjubera, Zh. Potjena / Per. s franc. E. A. Terjukovoj, pod red. M. M. Shahnovich, T. V. Chumakovoj*, SPb.: *Piter*, 656 s.

8. Popov, VA., 1996. 'I. S. Prohanov. Stranicy zhizni (I. S. Prokhanov. Pages of life)', SPb.: *Hristianskoe obshhestvo «Biblija dlja vseh»*, 201 s.

9. Stott, Dzhon, 2006. 'Ja verju v propoved': Per. s angl. (I believe in a sermon: Trans. from English)', SPb.: *Mirt*, 395 s.

10. Brajan, Chapell, 2006. 'Propoved', v centre kotoroj Hristos (Sermon, in the center of which is Christ)', *Izdanie OOBF «Sodejstvie»*, Odessa, Ukraina, 600 s.

11. Siril, Dejvi, 1960. 'Vostavshij monah «Hristianskoe prosveshhenie» (Risen monk «Christian Enlightenment»).

12. Spertzhen, ChG. 'Dobrye sovety propovednikam Evangelija «Svet na Vostoke» (Good advice to the preachers of the Gospel «Light in the East»)', 207 s.

13. Pajper, Dzhon, 2004. 'Velichie Boga v propovedi: Per. s angl. (The greatness of God in the sermon: Trans. from English)', SPb.: *Mirt*, 124 s.

14. Oliott, S., 2008. 'Iisus – neskuchnyj propovednik: Kak nauchit'sja propovedovat', kak Iisus (Jesus is a boring preacher: How to learn how to preach like Jesus)', *Per. s angl. A. V. Vjazovskoj*, Mn.: *MFCP*, 112 s.

* * *